

# BIULETYN

Nr 53 (918) • 24 maja 2012 • © PISM

Redakcja: Marcin Zaborowski (redaktor naczelny), Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji),  
Jarosław Ćwiek-Karpowicz, Beata Górka-Winter, Artur Gradziuk, Beata Wojna

---

## Ocena rezultatów Przeglądu odstraszenia i obrony NATO

Jacek Durkalec

*Ogłoszony na szczycie w Chicago Przegląd odstraszenia i obrony podkreśla spójność NATO i wiarygodność środków odstraszenia, jakimi obecnie dysponuje Sojusz. Wiele kontrowersyjnych kwestii członkowie Sojuszu odłożyli jednak na później, co osłabia jego przekaz. Przegląd zawiera zapisy, o które zabiegała Polska. Aby zostały one zrealizowane, Polska powinna aktywnie angażować się w działania w celu implementacji postanowień Przeglądu.*

Podczas szczytu w Chicago ogłoszono rezultaty Przeglądu odstraszenia i obrony NATO (Deterrence and Defence Posture Review – DDPR). Zlecony podczas szczytu w Lizbonie Przegląd miał się przyczynić do zbliżenia stanowisk państw NATO w sprawie polityki nuklearnej i kształtu sił jądrowych. Powodem jego przeprowadzenia były niejednoznaczne postanowienia koncepcji strategicznej z 2010 r. co do roli sił jądrowych w NATO oraz dalszego bazowania w pięciu państwach europejskich ok. 180 amerykańskich bomb jądrowych B-61 i utrzymywania samolotów przystosowanych do ich przenoszenia (tzw. *dual capable aircraft* – DCA). DDPR miał również określić, jaką funkcję w zestawie środków odstraszenia Sojusz pełni broń konwencjonalna i terytorialna obrona przeciwrakietowa (Missile Defence – MD). Taki zakres Przeglądu miał m.in. złagodzić obawy Polski i innych państw Europy Środkowej i Wschodniej (EŚW) o to, że dyskusja skupiona na kwestiach jedynie nuklearnych może odwrócić uwagę od równie istotnego nienuklearnego potencjału Sojuszu<sup>1</sup>.

**Główny przekaz DDPR.** Przegląd podkreśla spójność NATO i wiarygodność środków, jakie obecnie Sojusz posiada i rozwija, by odpowiedzieć na nieprzewidywalne zagrożenia dla bezpieczeństwa. Jego postanowienia świadczą również o dążeniu do pogodzenia różnorodnych interesów członków NATO. Z jednej strony, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom m.in. państw EŚW, w DDPR zaznaczono, że mimo małego prawdopodobieństwa ataku konwencjonalnego na któregokolwiek z członków NATO takiej ewentualności nie należy ignorować. Z drugiej strony DDPR spełnia oczekiwania m.in. Niemiec i państw Beneluksu dążących do podkreślenia roli kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji w realizacji celów Sojuszu.

**Siły jądrowe.** W DDPR członkowie Sojuszu usankcjonowali status quo w obszarze jądrowych środków odstraszenia. Potwierdzili, że broń jądrowa stanowi kluczowy element potencjału wojskowego NATO. Odpowiadając pośrednio na argumenty o małej przydatności niestrategicznej (taktycznej) broni jądrowej, podkreślili, że wszystkie elementy odstraszenia NATO są efektywne. Nowością wprowadzoną przez DDPR jest uznanie istotnego znaczenia tzw. negatywnych gwarancji bezpieczeństwa, ograniczających okoliczności, w jakich państwa jądrowe Sojuszu rozważają użycie broni jądrowej. Stanowi to kompromis między państwami takimi jak USA, Niemcy, Belgia, Holandia i Norwegia, dążącymi do umieszczenia w dokumencie wyraźnej deklaracji o zmniejszeniu roli broni jądrowej w strategii NATO, a Francją, która była temu przeciwna.

Zapisy DDPR wskazują, że prace nad nim nie doprowadziły do likwidacji podziału Sojuszu na dwa obozy, spośród których jeden kwestionuje dalszą obecność amerykańskiej broni jądrowej w Europie (m.in. Niemcy, Belgia, Holandia i Norwegia), a drugi jest ostrożnie nastawiony do zmian (m.in. państwa EŚW, Francja, Turcja, Włochy). DDPR w żaden sposób nie uzupełnia zapisów koncepcji

---

<sup>1</sup> J. Durkalec, *NATO Defence and Deterrence Posture: Central and Eastern European Perspectives*, "PISM Policy Paper", No. 29.

strategicznej dotyczących roli tej broni. Potwierdza jedynie jej kompromisowe zapisy, zgodnie z którymi NATO jest gotowe do redukcji tej broni w kontekście wzajemności ze strony Rosji.

DDPR wydaje się wzmacniać konsensus członków Sojuszu co do tego, że uzyskanie rosyjskiej wzajemności stanowi warunek zmian w siłach jądrowych NATO. Pokrywa się to z dotychczasowymi inicjatywami Polski. Państwa NATO wyraziły gotowość, by wzajemnie z Rosją zwiększać przejrzystość i budować zaufanie w obszarze taktycznej broni jądrowej. Przygotowaniu do wzajemnych redukcji może służyć wypracowanie przez NATO dodatkowych koncepcji jak największego udziału europejskich sojuszników w realizacji polityki jądrowej oraz dalsza analiza tego, jakie kroki ze strony Rosji pozwoliłyby na znaczne redukcje amerykańskiej broni w Europie. Wyrazem chęci utrzymania przez NATO obecnego arsenału do czasu porozumienia z Rosją mogą być zapisy DDPR, zgodnie z którymi „dążąc do stworzenia warunków i rozważając opcje dalszych redukcji” niestrategicznej broni, państwa NATO zapewnią efektywność wszystkich elementów potencjału odstraszania. Jednakże zapisy DDPR pozostawiają członkom Sojuszu elastyczność w podejmowaniu jednostronnych działań. Dokument nie porusza problemu utrzymania status quo w razie braku pozytywnej reakcji Rosji. Nie odnosi się też do wątpliwości związanych z gotowością Niemiec, Holandii i Belgii do przystosowania do przenoszenia broni jądrowej samolotów, które zastąpią ich obecne DCA.

**Siły konwencjonalne.** DDPR podkreślił, że siły konwencjonalne są niezastąpione we wzmacnianiu odstraszania i zapewnianiu obrony państw NATO. Mają być przystosowane do wykonywania pełnego zakresu misji – od kolektywnej obrony do zarządzania kryzysowego. DDPR odzwierciedla gotowość państw NATO do utrzymania tych sił na odpowiednim poziomie nawet podczas trwającego kryzysu finansowego. Jako sposób osiągnięcia w przyszłości wymaganych zdolności członkowie Sojuszu wskazali rolę inicjatyw „inteligentnej obrony” i „połączonych sił”<sup>2</sup>.

Zapisy DDPR w dużej mierze wychodzą naprzeciw postulatom państw EŚW. Podkreślają one rolę tzw. widocznych gwarancji bezpieczeństwa (*visible assurance*) oraz wzmocnienia Sił Odpowiedzi NATO. Sukcesem państw EŚW było wskazanie, że potrzebna jest analiza konsekwencji nabywania nowoczesnych technologii wojskowych przez państwa poza granicami Sojuszu. Może to otworzyć drogę do konsultacji na temat sprzedaży technologii do państw trzecich. W przeszłości państwa EŚW wyrażały zaniepokojenie m.in. sprzedażą francuskich okrętów typu *Mistral* do Rosji.

Mimo pojawiających się argumentów, że wzmacnianie konwencjonalnego odstraszania NATO może ułatwić decyzję o redukcji znaczenia taktycznej broni jądrowej dla Sojuszu, w DDPR nie ma bezpośredniego odniesienia do tej kwestii. Wydaje się to świadczyć o braku konsensusu wewnątrz NATO w tej sprawie.

**Obrona przeciwrakietowa.** W DDPR członkowie NATO po raz pierwszy określili funkcję, jaką MD może pełnić w ramach polityki obrony i odstraszania. Zapisy DDPR wskazują, że mimo ogłoszenia wstępnej zdolności systemu MD osiągnięcie przez obronę przeciwrakietową znaczącej roli pozostaje kwestią przyszłości. DDPR podkreśla, że MD może stać się integralnym elementem zdolności obronnych NATO, a także instrumentem wzmacniania transatlantyckiej więzi i niepodzielności bezpieczeństwa Sojuszu. Może także ograniczać zniszczenia, komplikować kalkulacje przeciwnika i zwiększać horyzont czasowy podejmowania decyzji w trakcie kryzysu.

W DDPR uniknięto jednak przeceniania przyszłej roli MD. Wskazano trudności w zapewnieniu efektywności systemu w dłuższej perspektywie. Podkreślono również, że MD może jedynie uzupełniać, a nie zastępować odstraszanie nuklearne. Takie sformułowanie nie odpowiada jednak na pytanie o relację między rozwojem systemu MD a redukcją taktycznej broni jądrowej w Europie. Odkłada na później debatę na temat tego, czy zgodnie z postulatem Niemiec implementacja kolejnych etapów budowy sojuszniczego MD może do tego prowadzić.

**Konkluzje.** Mimo podkreślania spójności Sojuszu i wspólnoty celów Przegląd nie doprowadził do wypracowania pełnego konsensusu w sprawie odpowiedniego zestawu sił nuklearnych, konwencjonalnych i MD. Rezultat DDPR świadczy o tym, że wiele ważnych pytań odłożono na później. Nie rozwiązano m.in. kontrowersji wokół amerykańskiej broni jądrowej w Europie oraz problemu relacji między poszczególnymi elementami potencjału odstraszania. Implementacja konkretnych postanowień DDPR pozostaje również kwestią otwartą i uzależniona jest od czynników politycznych, finansowych oraz przyszłego rozwoju środowiska bezpieczeństwa.

Wyniki DDPR uwzględniają wiele postulatów Polski. By zostały one zrealizowane, w pierwszym rzędzie należy nadal rozwijać własny potencjał sił konwencjonalnych, demonstrując wkład w zdolności całego Sojuszu. Polska powinna również aktywnie angażować się w dalsze dyskusje wewnątrz Sojuszu dotyczące przyszłości taktycznej broni jądrowej w Europie, w tym zwłaszcza w prace koncepcyjne i analizy, których potrzeba przeprowadzenia wynika z DDPR.

<sup>2</sup> M. Terlikowski, *Not As Smart As It Could Be: the NATO Smart Defence Initiative—Chicago and Beyond*, „Strategic File”, No. 22.